

УДК 37.01-054(=214.58)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-12-17

БІДА Олена Анатоліївна –

доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

САВИЦЬКА Інна Миколаївна –

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3795-0427>
e-mail: pedagogy_dean@nubip.edu.ua

ЧИЧУК Антоніна Петрівна –

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>
e-mail: toniabida@ukr.net

ФЕНОМЕНИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ТА ОСВІТНЬОГО ДЛЯ РОМСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА СЛОВАЧЧИНІ

Розглянуто зміст національної ментальності (фізичний масив (група) людей некорінного етнічного статусу, які живуть в сучасному для себе етносередовищі). Нині актуалізувалася необхідність глибшого осмислення генезису властивих сучасному українському соціуму політичних протиріч і суперечностей довкола та з приводу проблем, пов'язаних з динамікою феноменів етнонаціонального та освітнього. Є необхідність здобуття повнішого, системнішого і, наскільки це можливо, неупередженого знання про політичні умови і чинники формування етнічного й етнокультурного багатоманіття населення країни та її регіонів, ролі й місця в ньому національних ментальностей, а також їх участі в політичних процесах минулого й сьогодення. головною метою державної етнонаціональної політики України є забезпечення рівноправних відносин та тісної взаємодії представників різних етносів, які проживають в Україні, підтримання атмосфери толерантності, довіри й поваги у взаєминах між ними, оптимальне врахування інтересів усіх етнонаціональних спільнот, створення сприятливих умов для розвитку української нації, корінних народів та національних ментальностей. Змістом етнонаціональної політики демократичної Української держави є міжнаціональна злагода в умовах етнічної розмаїтості.

Виокремлено ознаки національних ментальностей, перераховано принципи правового статусу національних ментальностей, показано головні елементи механізму реалізації прав національних ментальностей. Розглянуто особливості пов'язані з динамікою феноменів етнонаціонального та освітнього для ромського населення в Україні та Словаччині. Показано досвід введення урядом Словаччини особливих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників вчителів, фінансові заохочення загальноосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація вчителів, які працюють з такими дітьми тощо. Проте, всі перераховані вище заходи не є обов'язковими і часто не знаходять застосування на місцях. За останні роки увага до ромів, як органічної етноспільноти в полікультурному просторі України, успішно синергувала старання ромських громадських активістів, неурядових організацій та органів публічної влади.

Ключові слова: національні ментальності, етнічні спільноти, ромське населення, Україна, Словаччина, полікультурний простір.

BIDA Olena Anatoliivna –

Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

SAVYTSKA Inna Mykolaivna –

candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of philosophy and international communication, dean of the humanitarian and pedagogical faculty of the national university of bioresources and nature management of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3795-0427>
e-mail: pedagogy_dean@nubip.edu.ua

CHYCHUK Antonina Petrivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>
e-mail: toniabida@ukr.net

ETHNO-NATIONAL AND EDUCATIONAL PHENOMENA FOR THE ROMA POPULATION IN UKRAINE AND SLOVAKIA

The content of the national minority (a physical array (group) of people of non-native ethnic status who live in a modern ethnic environment for themselves is considered).

Today, the need for a deeper understanding of the genesis of the political contradictions and contradictions inherent in modern Ukrainian society around and regarding problems related to the dynamics of ethno-national and educational phenomena has become urgent. The content of the ethno-national policy of the democratic Ukrainian state is international harmony in conditions of ethnic diversity.

The characteristics of national minorities are highlighted, the principles of the legal status of national minorities are listed, and the main elements of the mechanism for realizing the rights of national minorities are shown.

Features related to the dynamics of ethno-national and educational phenomena for the Roma population in Ukraine and Slovakia are considered.

The experience of introducing special measures by the Slovak government is shown, such as: the organization of preparatory classes, the training of teacher assistants, financial incentives to secondary schools for the integration of Roma children into the educational process, as well as additional motivation of teachers who work with such children, etc. However, all the measures listed above are not mandatory and are often not applied on the ground.

Ukraine was and remains a state with a multi-ethnic population and a multicultural space in which nationally (ethnically) distinct cultural traditions and ethnic identities are present, weaken, strengthen, develop, interact, diffuse and at the same time compete. In recent years, attention to the Roma as an organic ethno-community in the multicultural space of Ukraine has successfully synergized the efforts of Roma public activists, non-governmental organizations and public authorities.

The activation of their public life in conditions of decentralization, the growth of their public culture, the need for further integration of Roma into Ukrainian society, their participation in the defense of Ukrainian statehood in the ranks of the Armed Forces, etc. is observed. The content of the ethno-national policy of the democratic Ukrainian state is international harmony in conditions of ethnic diversity.

Key words: national minorities, ethnic communities, Roma population, Ukraine, Slovakia, multicultural space.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. За сучасних умов українського державотворення, ускладненого початком у 2022 р. повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, важливим залишається незмінність ціннісних орієнтацій українського суспільства та проєвропейський вектор демократичного розвитку держави і громадянського суспільства. Такі орієнтири мають висхідні засади у сталому баченні суспільної єдності й подальшого розвитку демократичної держави, а також синергії пріоритетів усіх громадян для збереження державності, подолання негативних наслідків окупації та впевненості в повоєнній відбудові України. У цьому контексті визріває проблема дослідження аспектів етнонаціонального та освітнього, зокрема, серед представників національних меншин та етнічних спільнот. І якщо досвід таких із них, як угорці та румуни, вже може свідчити про певні тенденції та динамічні показники, то специфіка такої етноспільноти, як роми в Україні, є практично не дослідженою та потребує окремого наукового вивчення, обґрунтування й аналізу [1, с. 9–14].

Після того, як 23 червня 2022 р. Україна офіційно набула статусу кандидата в члени Європейського Союзу (далі – ЄС) нового імпульсу набули процеси трансформації національної правової системи з орієнтацією за універсальні стандарти правової системи ЄС. Україна станом на сьогодні є поліетнічною державою. У відповідності до преамбули Конституції України громадяни усіх національностей складають Український народ і це є однією із засад державного ладу. Слід відзначити те, що дискусійним залишається питання про загальну кількість етносів (національних меншин), які складають населення Української держави. Так чи інакше, різноманітні інформаційні дані констатують те, що в Україні проживають представники десятків народів і етносів. Оновлення

національного законодавства України про національні меншини є на сьогодні важливим кроком нашої держави на тривалому і складному шляху європейської інтеграції [5, с. 19–23].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про досвід вивчення місця і ролі національних меншин у світі йдеться у працях М. Жолоба, К. Лабощ, В. Мицика, Г. Петришин, Г. Потеряйко, Л. Рябошапка, В. Смоля, В. Солдатенка, В. Устименка, Л. Якубової та ін.

Мета статті: дослідження аспектів етнонаціонального та освітнього, зокрема, серед представників національних меншин та етнічних спільнот (ромське населення в Україні та Словаччині)

Виклад основного матеріалу дослідження. Національною меншиною вважається фізичний масив (група) людей некорінного етнічного статусу, які живуть в сучасному для себе етносередовищі. Національна меншина включає осіб, які мають громадянство і, за визначенням, не відіграють провідної ролі в суспільстві, що зумовлює необхідність відстоювання політичних прав і забезпечення відповідного юридичного захисту. Національна меншина поступається чисельністю іншим етнічним групам, але має достатньо сил для впливу на політичну ситуацію регіонів проживання. Прагнучи зберегти ідентичність етнічну, національна меншина створює спеціальні інституції, національні культурні центри, освітні установи, ЗМІ тощо. Приналежність до національної меншини визначається суб'єктивно і не вимагає зворотного визнання етнічної групи, на відміну від приналежності до етнічної групи, яка є об'єктивною і визначається генетично. Формування національної меншини супроводжується етапом етнічного відродження; мобілізацією етнічної групи, тобто переходом від елементарного задоволення мовних, культурних, релігійних потреб до організованого захисту соціально-

економічних інтересів національної меншини Наступним етапом розвитку національної меншини є «політизація етнічності» шляхом висунення політичних вимог, розробки політичних програм, створення відповідних політичних партій [8].

Виокремлено ознаки національних меншин, які уможливають розгляд їх як суб'єктів політики: поряд з представниками інших етнонаціональних груп компактне або дисперсне проживання на території держави; обов'язкове громадянство; відмінність самотутніх рис культури, у мові, звичаях; наявність історичної батьківщини (країни, де ця меншина становить національну більшість) [6, с. 7].

В. Колісник вважає, що з урахуванням відповідних положень численних міжнародно-правових документів, присвячених правовому статусу національних меншин, Конституції України та поточного законодавства до принципів правового статусу національних меншин належать:

1) визнання та поваги прав окремої особи, прав національних меншин та прав будь-яких інших етнічних спільнот;

2) рівних прав національних меншин;

3) неприпустимості дискримінації національних меншин, проявів расизму, ксенофобії, антисемітизму;

4) визнання багатоетнічності, багатомовності, полікультурності здобутком людства, ознакою багатства суспільства;

5) толерантності, тобто психологічної налаштованості (установки) на доброзичливість, неупереджене й шанобливе ставлення до національних меншин;

6) взаємопов'язаності та взаємозалежності прав і обов'язків національних меншин;

7) універсальності та неподільності прав національних меншин;

8) невід'ємності прав національних меншин;

9) взаєморозуміння, взаємодії і співробітництва національних меншин між собою та з титульною нацією;

10) вирішення непорозумінь, міжнаціональної напруженості та будь-яких інших проблем і конфліктних ситуацій виключно шляхом взаємних консультацій, діалогу та пошуку компромісів;

11) державної підтримки розвитку малочисельних народів та національних меншин;

12) визнання та поваги територіальної цілісності держав і непорушності існуючих кордонів тощо.

Щодо механізму реалізації прав національних меншин, то слід підкреслити, що він є дуже складним і залежить від цілого комплексу різноманітних чинників. Одні з цих прав можуть бути реалізовані лише індивідуально (право на національне прізвище, ім'я та по батькові; право вільно обирати та відновлювати національність), інші – колективно, тобто лише в складі етнічної меншини (право на створення національних громадських об'єднань тощо). Існують і такі права, які можуть бути реалізовані як індивідуально, так і колективно. Громадяни, які належать до національних меншин, можуть вільно обирати обсяг і форми здійснення прав, що надаються їм

чинним законодавством, і реалізувати їх або особисто, або ж через відповідні державні органи та громадські об'єднання [2, с. 96].

До головних елементів механізму реалізації прав національних меншин слід віднести:

1) систему національних законодавчих актів, які закріплюють правовий статус національних меншин;

2) систему міжнародно-правових документів щодо статусу етнічних меншин, підписаних і ратифікованих Україною;

3) правові акти державних органів виконавчої влади, спрямовані на забезпечення національної самотутності та задоволення національно-культурних потреб представників різних етнічних меншин;

4) спеціальні державні органи та установи, які безпосередньо займаються проблемами розвитку національних меншин, здійснюють контроль за дотриманням чинного законодавства в сфері міжнаціональних відносин та національно-культурного розвитку;

5) систему громадських організацій і рухів, які повинні сприяти задоволенню національно-культурних потреб етнічних меншин;

6) цільові програми національно-культурного відродження основних етнічних груп України;

7) спеціальні фонди розвитку етнічних меншин шляхом кооперування матеріальних і фінансових ресурсів державних органів, громадських організацій і рухів, окремих громадян.

Гарантії реалізації прав національних меншин України складають сукупність взаємоузгоджених політичних, економічних та соціально-культурних чинників, які створюють необхідні умови для збереження національної самотутності та розвитку певної національної меншини як єдиного організму.

Розглянемо особливості пов'язані з динамікою феноменів етнонаціонального та освітнього для ромського населення в Україні та Словаччині.

Ромського населення в Європі налічується сьогодні близько 12 млн. чол. Ще на початку 2005 року низка найбільших недержавних благодійних організацій та фондів проголосили про початок Ромського десятиріччя в країнах Європи (2005–2015). Ініціатива ця була першою спробою в міжнародному масштабі поліпшення їх становища та інтеграції в суспільство. Головна увага приділялася проблемам молоді та освіти. Однією з головних перешкод на шляху ромського населення до інтеграції в суспільство є відсутність освіти чи її сегрегація. Освіта є ключем до цивілізованого майбутнього. У цьому контексті, некоректно протиставляти ромів будь-якій іншій етнічній групі. Водночас ця народність має свої унікальні риси, які багато в чому й зумовлюють її особливий статус, а також породжують притаманні лише їй проблеми, що приводять до низького рівня освіченості.

Словацька Республіка належить до типу країн Центральної Європи з поліетнічним складом населення. В етнонаціональній структурі ця держава представлена домінуючим етнічним ядром – словаками, найбільш чисельними меншинами угорців, ромів та представниками інших національностей.

Серед загальних тенденцій, що відбуваються впродовж останніх десятиліть в етнопонаціональній структурі населення Словаччини варто відзначити динамічне зростання ромської спільноти (за результатами останнього перепису вони становлять 7% населення). Проте, можна констатувати, що громадяни ромської національності найменше, ніж інші нацменшини, інтегровані в суспільство. Ці факти визнала влада Словаччини і самі роми. Тому одним із першочергових завдань проголошено підтримку створення ромської інтелектуальної еліти, здатної відстоювати свої політичні, культурні і соціальні права в Європі.

У ромів ті ж прагнення, що і у більшості населення Словаччини. Уряд взяв на себе відповідальність і почав заохочувати, захищати та реалізовувати право на освіту дітей-ромів. Влада Словаччини вживає всіх заходів для того, щоб сегреговані і доведені до злиднів поселення ромів залишилися в минулому.

Заслугує на увагу цікавий досвід введення урядом Словаччини особливих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників вчителів, фінансові заохочення загальноосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація вчителів, які працюють з такими дітьми тощо. Проте, всі перераховані вище заходи не є обов'язковими і часто не знаходять застосування на місцях.

Вкрай важливо, щоб Європейський Союз, в який входить ця держава, підтримав всі починання уряду країни, спрямовані на викорінення систематичних порушень права на освіту дітей-ромів. ЄС може сприяти цьому, надавши фінансову і технічну допомогу, а також забезпечивши участь ромів у всіх заходах, націлених на прийняття і реалізацію політики та програм, пов'язаних з їх повсякденним життям [3, с. 220–222].

У Словаччині (у Конституції) окремим розділом, яким закріплюються права національних меншин, громадянам, які належать до національних меншин та етнічних груп, гарантується право на освіту своєю мовою [7].

Україна була й залишається державою з поліетнічним складом населення і полікультурним простором, на якому присутні, слабнуть, міцніють, розвиваються, взаємодіють, дифундують і водночас конкурують національно (етнічно) відмінні культурні традиції й етнічні ідентичності. Разом з етноукраїнською більшістю громадянський загал країни уособлюють гагаузи, білоруси, болгары, вірмени, греки, грузини, євреї, кримські татари, молдовани, поляки, роми, румуни, угорці, люди багатьох і багатьох інших національностей [4].

За останні роки увага до ромів, як органічної етноспільноти в полікультурному просторі України, успішно синергувала старання ромських громадських активістів, неурядових організацій та органів публічної влади. Ромська етнічна спільнота України у кількісному вимірі і досі не є чітко порашованою та структурованою. Останній офіційний загальноукраїнський перепис населення, який відбувся ще у 2001 р., дає досить неточні статистичні дані щодо чисельності ромського

етносу, а саме 47587 осіб. Відповідно, за офіційними даними, ромів на території Закарпатської області на той час нараховувалося всього 14004 осіб. Станом на 2021 р., наближеними до реальних даних щодо кількості ромів, які проживають в Україні, можна вважати цифри від 200 до 400 тис. осіб. За розрахунками активіста товариства «Гідність» Віктора Човки, з них у Закарпатській області – від 65 до 75 тис. осіб. Очевидно, що ці цифри скоригувались з початком російської агресії у бік зменшення. Цьому негативно сприяють проблеми ромських внутрішньо-переміщених осіб в умовах воєнного стану в Україні, а також масова еміграція ромів за кордон. Спостерігається активізація їхнього громадського життя в умовах децентралізації, зростанням їх суспільної культури, потребою подальшої інтеграції ромів до українського суспільства, їх участю в захисті української державності в лавах ЗСУ тощо [1, с. 9–14].

Нині актуалізувалася необхідність глибокого осмислення генезису властивих сучасному українському соціуму політичних протиріч і суперечностей довкола та з приводу проблем, пов'язаних з динамікою феноменів етнопонаціонального та освітнього. Є необхідність здобуття повнішого, системнішого і, наскільки це можливо, неупередженого знання про політичні умови і чинники формування етнічного й етнокультурного багатоманіття населення країни та її регіонів, ролі й місця в ньому національних меншин, а також їх участі в політичних процесах минулого й сьогодення. головною метою державної етнопонаціональної політики України є забезпечення рівноправних відносин та тісної взаємодії представників різних етносів, які проживають в Україні, підтримання атмосфери толерантності, довіри й поваги у взаєминах між ними, оптимальне врахування інтересів усіх етнопонаціональних спільнот, створення сприятливих умов для розвитку української нації, корінних народів та національних меншин. Змістом етнопонаціональної політики демократичної Української держави є міжнаціональна злагода в умовах етнічної розмаїтості. Основними складовими механізму реалізації державної етнополітики були визначені: законодавство, у тому числі довгострокові державні програми з прогнозування і регулювання етнопонаціональних процесів, спеціально уповноважений урядовий орган державного управління й інші органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадські організації національних меншин, співпраця з іншими державами і відповідними міжнародними організаціями [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Розглянуто сутність національної меншини (фізичний масив (група) людей некорінного етнічного статусу, які живуть в сучасному для себе етносередовищі). Виокремлено ознаки національних меншин, перераховано принципи правового статусу національних меншин, показано головні елементи механізму реалізації прав національних меншин.

Розглянуто особливості пов'язані з динамікою феноменів етнонаціонального та освітнього для ромського населення в Україні та Словаччини.

Показано досвід введення урядом Словаччини особливих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників вчителів, фінансові заохочення загальноосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація вчителів, які працюють з такими дітьми тощо. Проте, всі перераховані вище заходи не є обов'язковими і часто не знаходять застосування на місцях.

Україна була й залишається державою з поліетнічним складом населення і полікультурним простором, на якому присутні, слабнуть, міцніють, розвиваються, взаємодіють, дифундують і водночас конкурують національно (етнічно) відмінні культурні традиції й етнічні ідентичності. За останні роки увага до ромів, як органічної етноспільноти в полікультурному просторі України, успішно синергувала старання ромських громадських активістів, неурядових організацій та органів публічної влади.

Подальшого дослідження потребує розгляд створення сприятливих умов для розвитку української нації, корінних народів та національних меншин.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Габрин П. В., Токар М. Ю. Деякі аспекти формування особливостей управлінської культури у Ромів: на прикладі Закарпатської області України. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3(72). 2022. Львів: НІТУ України. С. 9–14
2. Колісник В. П. Національно-етнічні відносини в Україні: теоретичні засади та конституційно-правові аспекти: монографія. Харківська правозахисна група. Харків: Фоліо. 2003. 240 с. С. 96.
3. Лабос К. Я. Залучення дітей ромського населення до освітнього процесу: досвід Словаччини. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: збірник наукових праць. Гол. ред. Г. В. Товканець. Мукачево: МДУ. Випуск 2(8). 2018. С. 220–222.
4. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження. Авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник), Калакура О. Я., Ковач Л. Л., Коцур В. В., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В., Панчук М. І. Київ: ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2020. 624 с.
5. Передерій О. Реформування законодавства про національні меншини України у контексті європеїзації правової системи України (теоретико-правовий аспект). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Том 1 № 73. 2022. С. 19–23
6. Потеряйко Г. В. Особливості політичної суб'єктивності національних меншин в Україні: автореф. дис... канд. політ. наук. Київ. 2005. С. 7
7. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навчальний посібник. Київ: ФОРМ Голембовська О. О. 2018. 315 с.
8. Якубова Л. Д. Національні меншини України [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка». 2010. 728 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Natsionalni_menshyny

REFERENCES

1. Habryn, P. V., Tokar M. YU. (2022). Deyaki aspekty formuvannya osoblyvostey upravlins'koyi kul'tury u Romiv: na prykladі Zakarpat's'koyi oblasti Ukrainy [Some aspects of the

formation of features of management culture among Roma: on the example of Transcarpathian region of Ukraine]. *Efektivnist' derzhavnogo upravlinnya* : zb. nauk. pr. Vyp. 3(72). L'viv: NLTU Ukrainy. S. 9–14. [in Ukrainian]

2. Kolisnyk, V. P. (2003). Natsional'no-ethnichni vidnosyny v Ukraini: teoretychni zasady ta konstytutsiyno-pravovi aspekty [National-ethnic relations in Ukraine: theoretical foundations and constitutional-legal aspects]: monohrafiya. Kharkivs'ka pravozakhysna hrupa. Kharkiv: Folio. 240 s. S. 96.

3. Labosh, K. YA. (2018). Zaluchennya ditey roms'koho naseleennya do osvithn'oho protsesu: dosvid Slovachchyny [Involvement of Roma children in the educational process: the experience of Slovakia]. *Naukovyy visnyk Mukachivs'koho derzhavnogo universytetu. Seriya «Pedahohika ta psykholohiya»* : zbirnyk naukovykh prats'. Hol.red. H.V. Tovkanets'. Mukachevo: MDU. Vypusk 2 (8). S. 220–222 [in Ukrainian]

4. Natsional'ni menshyny Ukrainy v politychnykh protsesakh XX – XXI stolit': stan i problemy doslidzhennya (2020). [National minorities of Ukraine in the political processes of the 20th - 21st centuries: state and problems of research]. Avt. kol.: Kotyhorenko V. O. (kerivnyk), Kalakura O. YA., Kovach L. L., Kotsur V. V., Kochan N. I., Lyashenko O.O., Nikolayets' YU. O., Novorodovs'kyu V. V., Panchuk M. I. Kyiv: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 624 s. [in Ukrainian]

5. Perederiy, O. (2022). Reformuvannya zakonodavstva pro natsional'ni menshyny Ukrainy u konteksti yevropeyzatsiyi pravovoyi systemy Ukrainy (teoretyko-pravovyy aspekt) [Reforming legislation on national minorities of Ukraine in the context of the Europeanization of the legal system of Ukraine (theoretical and legal aspect)]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo. Tom 1 № 73*. S. 19–23. [in Ukrainian]

6. Poteryayko, H. V. (2005). Osoblyvosti politychnoyi sub'yektivatsiyi natsional'nykh menshyn v Ukraini [Peculiarities of political subjectivation of national minorities in Ukraine]: avtoref. dys... kand. polit. nauk. Kyiv. S. 7

7. Tkachenko, YE. V. (2018). Pravovyy zakhyst prav etnichnykh ta movnykh menshyn [Legal protection of the rights of ethnic and linguistic minorities] : navchal'nyy posibnyk. Kyiv: FOP Holembovs'ka O. O. 315 s.

8. Yakubova, L.D. (2010). Natsional'ni menshyny Ukrainy [National minorities of Ukraine]. *Entsyklopediya istoriyi Ukrainy: T. 7: Mi-O / Redkol.: V. A. Smoliy (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istoriyi Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka»*. 728 URL: http://www.history.org.ua/?termin=Natsionalni_menshyny

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІДА Олена Анатоліївна – доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

САВИЦЬКА Інна Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, декан гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

ЧИЧУК Антоніна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

SAVYTSKA Inna Mykolaivna – candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of

philosophy and international communication, dean of the humanitarian and pedagogical faculty of the national university of biosources and nature management of Ukraine.

Scientific interests: professional training of future specialists.

СНУСНУК Antonina Petrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational

institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2024 р.

УДК 378.022:[004.031.42:005

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-17-21

КАШИНА Ганна Сергіївна –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри інтелектуальних систем і цифрових технологій
Академії праці, соціальних відносин і туризму

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-9847>

e-mail: g.kashina@npu.edu.ua

ГРОМОЗДОВА Лариса Васиївна –

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри інтелектуальних систем і цифрових технологій
Академії праці, соціальних відносин і туризму

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4077-9229>

e-mail: gromozdovag@gmail.com

КОСЯК Інна Васиївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інженерії та технологій виробництва
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,

доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2996-1679>

e-mail: invako@i.ua

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ НА БАЗІ ПЛАТФОРМИ MOODLE

У статті викладено загальні положення про дистанційну форму здобуття освіти. Наведено назви платформ для дистанційного навчання, зокрема Google Meet, Cisco Webex Teams, Moodle, Google Hangout, Zoom та ін., котрі використовуються в закладах вищої освіти України. Описано систему електронного навчання закладу вищої освіти на базі системи управління навчальним контентом MOODLE та особливості її використання для організації навчального процесу на різних формах навчання (очної, заочної, дистанційної) в закладах вищої освіти. Охарактеризовано можливості, які надає система управління освітнім контентом MOODLE закладам освіти: реалізувати модульну організацію освітнього процесу за вимогами Болонської декларації; інтегруватися заклади вищої освіти до європейського науково-освітнього простору, створити Internet-середовище для електронних форм навчання, організувати повноцінний освітній процес, включаючи засоби навчання, систему контролю й оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти, а також інші необхідні складові системи електронного навчання.

Система MOODLE включає набір модулів, використання яких надає можливість співпрацювати на рівнях «студент-студент» і «студент-викладач», зокрема це такі модулі: анкета, опитування, глосарій, урок, семінар, робочий зошит, чат, форум, тест і т.п. Платформа MOODLE створена для впровадження в освітній процес вищого, а також розвитку творчого підходу в навчанні через використання різних способів розміщення матеріалу і застосування індивідуального підходу до студентів.

Запропоновано структуру електронного навчального курсу «Економіка туризму» ДВНЗ КНЕУ при підготовці бакалаврів зі спеціальності «Туризм». Розглянуто організацію автоматизованого контролю і оцінювання навчальних досягнень студентів у системі електронного навчання. методичного матеріалу щодо індивідуально-консультативної роботи, самостійної роботи здобувача освіти, виконання індивідуальних завдань, домашніх письмових (розрахункових та аналітичних) завдань з різних тем, створення комп'ютерних презентацій.

Ключові слова: MOODLE, організація освітнього процесу, туризм, оцінювання досягнень студентів.

KASHINA Anna Sergeevna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Department
of Intelligent Systems and Digital Technologies, Academy of Labor,
Social Relations and Tourism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-9847>

e-mail: g.kashina@npu.edu.ua

HROMOZDOVA Larisa Vasilievna –

Candidate of Economics, PhD, Professor of the Department
of Intelligent Systems and Digital Technologies, Academy of Labor,